

Samhällskunskap

Ekonomi

BEDÖMNINGSANVISNINGAR TILL BEDÖMNINGSSTÖD I ÅRSKURS 4-6

Prov som återanvänds av Skolverket omfattas av sekretess enligt 17 kap. 14§ offentlighets- och sekretesslagen.

Detta prov återanvänds av Skolverket t.o.m 2022-01-30

Innehåll

Inledning	sid. 2
1. Allmän information	sid. 3
2. Bedömningsanvisningar	sid. 5
Uppgift 1 Ekonomiska ord	sid. 5
Uppgift 2 Utgifter och inkomster	sid. 6
Uppgift 3 Att köpa dyra saker	sid. 7
Uppgift 4 Det ekonomiska kretsloppet	sid. 10
Uppgift 5 Varför betalar vi skatt?	sid. 11
Uppgift 6 Olika skatter	sid. 13
Uppgift 7a Löneskillnader	sid. 14
Uppgift 7b Löneskillnader	sid. 17
Uppgift 8 Vem ansvarar för vad	sid. 20
3. Hur kan resultatet tolkas och återkopplas till eleverna?	sid. 21
4. Formulär för sammanställning av elevresultat	sid. 23
Formulär för sammanställning på gruppnivå	sid. 24

Inledning

Det här häftet ska användas vid bedömningen av uppgifterna som ingår i häftet *Ekonomi* i samhällskunskap för grundskolans årskurser 4-6. Häftet består av 4 kapitel. Inledningsvis finns information om bedömningen av häftet *Ekonomi* (kapitel 1). Sedan följer anvisningar hur bedömningen av de enskilda uppgifterna ska gå till (kapitel 2). Därefter finns ett kapitel med underlag och exempel på hur resultatet kan återkopplas till eleverna (kapitel 3). Det avslutande kapitlet innehåller kopieringsunderlag (kapitel 4).

---

1. Allmän information

Bedömningsstödet är konstruerat för att bedöma elevernas kunskaper i relation till kunskapskraven i årskurs 6. Beskrivningen av progressionen i uppgifterna och exemplen på elevprestationer utgår från kunskapskraven i samhällskunskap i årskurs 6. Bedömningsstödet är avsett att användas i årskurserna 4-6. För ytterligare information om hur bedömningsstödet kan användas i årskurs 4 och 5 se Lärarinformationen.

Bedömningsstödet koppling till kursplanen

Uppgifterna i häftet *Ekonomi* ska kunna genomföras på 60 minuter. Häftet *Ekonomi* prövar förmågan att analysera samhällsstrukturer och specifikt de ekonomiska strukturerna. Det finns även uppgifter som prövar elevens förmåga att undersöka samhällsfrågor. Samhällsfrågorna tar sin utgångspunkt i den ekonomiska strukturen. Under rubrikerna nedan presenteras vilken förmåga, vilket centralt innehåll och vilken del av kunskapskraven som eleven får möjlighet att visa kunskaper inom genom elevhäftet *Ekonomi*.

Förmågor:

- Analysera samhällsstrukturer med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp och modeller.
- Analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv

Centralt innehåll:

- Privatekonomi och relationen mellan arbete, inkomst och konsumtion
- Det offentliga ekonomi. Vad skatter är och vad kommuner, landsting och stat använder skattepengar till

Kunskapskrav:

Eleven har **grundläggande/goda/mycket goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **i huvudsak/relativt väl /väl** fungerande sätt.

Eleven kan undersöka elevnära samhällsfrågor ur något perspektiv, och beskriver då **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband med **enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl** underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i elevnära samhällsfrågor med **enkla/utvecklade/välutvecklade resonemang och till viss del/relativt väl/väl** underbyggda argument.

Läsanvisning och principer för bedömning i bedömningsstödet

Häftet *Ekonomi* består av uppgifter med slutna svarsformat och uppgifter med öppna svarsformat. Uppgifterna med slutna svarsformat besvarar eleven genom att till exempel kryssa i en ruta eller sätta in rätt ord i en lucka i en text och uppgifter med öppna svarsformat besvarar eleven med en egen text.

I bedömningsanvisningen anges de korrekta svaren till respektive uppgift med slutet svarsformat. Läraren bedömer uppgiften genom att räkna samman antalet korrekta svar, och de kvaliteter som antalet korrekta svar motsvarar visas i en tabell för respektive uppgift. I sammanräkningen kan en elev inte få minus för felaktigt svar.

Bedömningsanvisningen för en uppgift med öppet svarsalternativ börjar med att formulera uppgiften så som den ser ut i elevhäftet. Efter uppgiftsformuleringen visas vilken del av kunskapskraven som uppgiften bedöms utifrån. Sedan följer de bedömningsaspekter som används vid bedömningen. Bedömningsaspekterna sammanfattar vad läraren ska fästa avseende vid i bedömningen av respektive uppgift. I matrisen redovisas hur dessa aspekter ska fullföljas för att de olika nivåer som elevsvaren kan nå ska uppfyllas. För att ett elevsvar ska anses motsvara en viss kvalitet måste alla de bedömningsaspekter som återfinns i matrisen vara uppfyllda. För att exemplifiera de olika nivåerna återfinns också autentiska elevsvar med en kommentar till varje elevsvar. Till vissa uppgifter återfinns också exempel på relevanta orsaker/anledningar/konsekvenser etc. i förhållande till uppgiften. Dessa exempel ska inte ses som en komplett lista utan snarare som ett stöd för läraren att hitta nivån.

Formulär för sammanställning av elevresultat

I slutet av bedömningsanvisningen finns ett formulär för sammanställning av elevresultat som kopieringsunderlag. Det finns även ett formulär för sammanställning på gruppnivå. Båda dessa kan användas av läraren för att skapa sig en uppfattning av elevernas och klassens/gruppens kunskapsnivå.

2. Bedömningsanvisningar

Uppgift 1 Ekonomiska ord

Formulering av uppgiften och rätta svar

Använd dig av orden som finns i rutan och sätt in dem på rätt plats i texten. Det finns fler ord i rutan än vad du ska använda. Varje ord får bara användas en gång.

Familjen Samsons ekonomi

Mamman arbetar och får lön varje månad, men innan lönen betalas ut till henne dras **SKATT** av arbetsgivaren, cirka en tredjedel av lönen dras bort till detta.

Förutom lön får de också **BIDRAG** från staten för att pappan studerar och för att de har två barn.

För att hålla ordning på sin ekonomi har de gjort en **BUDGET**, det är en plan för hur pengarna ska fördelas. En del av familjens pengar går till konsumtion, det är saker man **KÖPER**.

De köpte hus för tre år sedan och blev då, som många andra, tvungna att ansöka om ett **LÅN** för att kunna betala huset.

Familjen har det ganska tryggt ekonomiskt men om de ska hitta på något extra lyxigt, som att resa på semester, måste de först **SPARA** i ett par år.

De kan också köpa resan på **AVBETALNING**, då betalar de istället semestern lite åt gången i efterskott.

Föräldrarna betalar oftast med bankkort och har därför nästan aldrig **KONTANTER** i plånboken.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven:

Eleven har **grundläggande/goda/mycket goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **i huvudsak/relativt väl/väl** fungerande sätt.

Progression i uppgiften

Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva.

Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat om ekonomisk struktur vilket här innebär att sambanden blir

mer komplexa. Antalet korrekta svar visar också på en mer fungerande begreppsanvändning.

Antal rätt	Visar på
4-5	enkla samband och i huvudsak fungerande begreppsanvändning
6-7	förhållandevis komplexa samband och relativt väl fungerande begreppsanvändning
8	komplexa samband och väl fungerande begreppsanvändning

Uppgift 2   Utgifter och inkomster

Formulering av uppgiften och rätta svar

Vad är en utgift och vad är en inkomst för en familj?

Markera ett alternativ efter varje ord.

	Utgift	Inkomst
a) Barnbidrag	☐	☒
b) TV-avgift	☒	☐
c) Elräkning	☒	☐
d) Sparränta	☐	☒
e) Avbetalning	☒	☐
f) Skatt	☒	☐
g) Lön	☐	☒
h) Låneränta	☒	☐
i) Pension	☐	☒
j) Hyra	☒	☐

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven:

Eleven har **grundläggande/goda/mycket goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **i huvudsak/relativt väl/väl** fungerande sätt.

Progression i uppgiften

Uppgiften prövar i vilken utsträckning eleven kan ange vilka av påståendena om privatekonomi som stämmer. Ju fler korrekta svar eleven har angett desto mer komplexa samband har eleven beskrivit.

Antal rätt	Visar på
8-9	enkla samband och i huvudsak fungerande begreppsanvändning
10	förhållandevis komplexa samband och relativt väl fungerande begreppsanvändning

Uppgift 3 Att köpa dyra saker

Formulering av uppgiften

En ensamstående pappa och hans två barn behöver köpa en ny dator som kostar 10 000 kronor. Eftersom han inte tjänar speciellt bra kommer det inte att bli så lätt att köpa datorn.

Ge förslag (1-3 st.) på vad pappan kan göra för att kunna köpa datorn. Beskriv också fördelar och nackdelar med vart och ett av dina förslag.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven:

Eleven har **grundläggande/goda/mycket goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **i huvudsak/relativt väl/väl** fungerande sätt.

Bedömningsaspekter och progression

I vilken utsträckning eleven:

- ger relevanta förslag på vad pappan kan göra för att kunna köpa datorn
- beskriver relevanta fördelar och nackdelar med förslagen

Enkla samband	Förhållandevis komplexa samband	Komplexa samband
<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två relevanta förslag på vad pappan kan göra för att kunna köpa datorn • Svaret beskriver en relevant fördel eller nackdel med något av förslagen	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två relevanta förslag på vad pappan kan göra för att kunna köpa datorn • Svaret innehåller sammanlagt tre relevanta fördelar eller nackdelar, fördelat på minst två förslag	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst tre relevanta förslag på vad pappan kan göra för att kunna köpa datorn • Svaret innehåller relevanta fördelar och nackdelar med minst tre förslag

Exempel på relevanta förslag:

- jobba extra
- spara/minska på utgifterna
- låna
- köpa på avbetalning
- sälja saker de inte använder/behöver
- Pappan kan byta jobb för att få högre lön

Enkla samband

- Svaret innehåller minst två relevanta förslag på vad pappan kan göra för att kunna köpa datorn
- Svaret beskriver relevanta fördelar eller nackdelar med något av förslagen

Exempel på elevsvar som visar på enkla samband

Han kan spara pengar varje månad. Han kan låna pengar från banken. Men då måste man betala tillbaka mer än man låna för räntan går upp

Bedömningskommentar:

Svaret innehåller två förslag, att spara pengar och att låna. Det andra förslaget beskriver en nackdel, att räntan gör att det blir dyrare.

Förhållandevis komplexa samband

- Svaret innehåller **minst två** relevanta förslag på vad pappan kan göra för att kunna köpa datorn
- Svaret innehåller **sammanlagt tre** relevanta fördelar eller nackdelar, fördelat på minst två förslag

Exempel på elevsvar som visar på förhållandevis komplexa samband

Han kan spara pengar. Fördelen är att han kan lägga undan pengar och nackdelen är att det tar ett tag. Han kan låna pengar och då kan han köpa saken direkt, men då får han betala mer sen.

Bedömningskommentar:

Svaret innehåller två förslag, att spara pengar och att låna. Svaret innehåller en relevant fördel; att han får datorn direkt om han tar ett lån och två relevanta nackdelar; att det kan ta tid att spara ihop tillräckligt mycket om han väljer att spara pengar, samt att han får betala mer om han väljer att låna.

Komplexa samband

- Svaret innehåller **minst tre** relevanta förslag på vad pappan kan göra för att kunna köpa datorn
- Svaret innehåller relevanta fördelar och nackdelar med **minst tre** förslag

Exempel på elevsvar som visar på komplexa samband

Han kan söka om ett lån och det är bra för då kan de köpa datorn nu men de får istället en skuld utifrån räntan de måste betala varje månad och då kostar det extra ändå. De kan spara och då är det bra för då slipper han en skuld de behöver betala men de måste vänta ett tag för att kunna köpa datorn och när de sparat ihop tillräckligt kanske datorn är såld eller har slutat tillverkas. De kan ta den på avbetalning men då får de fortfarande vänta betala en ränta som du inte behöver om du sparar. En sak som är bra med avbetalning är att det inte är lika hög ränta och det är butiken du betalar tillbaka till inte banken

Bedömningskommentar:

Svaret innehåller tre relevanta förslag låna, spara och avbetalning. Fördelar och nackdelar med att låna är att du kan köpa den direkt men du betalar extra i form av ränta. Fördelar och nackdelar med att spara du slipper betala av på skulden men du måste vänta och du riskerar att varan tar slut eller utgår från sortimentet. Fördelar och nackdelar med avbetalning är att du får vänta men det är billigare än att behöva ta banklån.

Uppgift 4 Det ekonomiska kretsloppet

Formulering av uppgiften och rätta svar

Vad står de olika pilarna för? Fundera över vad familjen får och vad familjen ger/betalar. Markera det alternativ som passar bäst vid varje deluppgift a-h.

Pil 1 står för		Pil 2 står för		Pil 3 står för		Pil 4 står för	
Varor	☐	Varor	☐	Skatt	☐	Skatt	☒
Bidrag	☐	Bidrag	☐	Bidrag	☒	Bidrag	☐
Lån	☒	Lån	☐	Lån	☐	Lön	☐
Arbete	☐	Ränta	☒	Ränta	☐	Ränta	☐
Pil 5 står för		Pil 6 står för		Pil 7 står för		Pil 8 står för	
Varor	☒	Varor	☐	Skatt	☐	Varor	☐
Bidrag	☐	Bidrag	☐	Lån	☐	Arbete	☒
Skatt	☐	Lån	☐	Lön	☒	Lån	☐
Utgifter	☐	Utgifter	☒	Ränta	☐	Utgifter	☐

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven:

Eleven har **grundläggande/goda/mycket goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **i huvudsak/relativt väl/väl** fungerande sätt.

Progression i uppgiften

Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat om privatekonomisk struktur vilket här innebär att sambanden blir mer komplexa. Antalet korrekta svar visar också på en mer fungerande begreppsanvändning

Antal rätt	Visar på
4-5	enkla samband och i huvudsak fungerande begreppsanvändning
6-7	förhållandevis komplexa samband och relativt väl fungerande begreppsanvändning
8	komplexa samband och väl fungerande begreppsanvändning

Uppgift 5 Varför betalar vi skatt?

Formulering av uppgiften

I Sverige måste både företag och personer betala olika skatter till staten, landstingen och kommunerna. Beskriv olika anledningar (1-3 st.) till att vi betalar skatt!

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven:

Eleven har **grundläggande/goda/mycket goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **i huvudsak / relativt väl/väl** fungerande sätt.

Bedömningsaspekter och progression

I vilken utsträckning eleven:

- beskriver relevanta anledningar till varför vi betalar skatt
- förtydligar anledningarna med fakta eller exempel

Enkla samband	Förhållandevis komplexa samband	Komplexa samband
<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två relevanta anledningar till varför vi betalar skatt <p>eller</p> <ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller en relevant anledning till varför vi betalar skatt, denna anledning förtydligas med hjälp av fakta eller exempel.	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två relevanta anledningar till varför vi betalar skatt • En av anledningarna förtydligas med hjälp av fakta eller exempel	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst tre relevanta anledningar till varför vi betalar skatt • Minst två av anledningarna förtydligas med hjälp av fakta eller exempel

Enkla samband

- Svaret innehåller **minst två** relevanta anledningar till varför vi betalar skatt
- eller**
- Svaret innehåller **en** relevant anledning till varför vi betalar skatt, denna anledning förtydligas med fakta eller exempel.

Exempel på elevsvar som visar på enkla samband

Vi betalar skatt till sjukhus, skola för att vi har tillgång till att gå i skolan och att få vård.

Bedömningskommentar:

Eleven nämner två anledningar, för att få tillgång till skolgång och tillgång till vård. Ingen av anledningarna förtydligas.

Relativt komplexa samband

- Svaret innehåller **minst två** relevanta anledningar till varför vi betalar skatt
- **En** av anledningarna förtydligas med fakta eller exempel

Exempel på elevsvar som visar på relativt komplexa samband

I Sverige betalar vi skatt. Det går till t.ex. sjukhus eller skola. Det är viktigt att vi betalar skatt. Om vi inte hade gjort det hade t.ex. sjukhusen inte fått några pengar kan dom inte ge någon lön till doktorerna. Då vill ingen jobba som doktor och vi har ingenstans att gå när vi är sjuka. I Sverige så betalar dom som är rika lite mer av sin lön som dom får när dom jobbar än dom som är fattiga. Detta kan vara bra eftersom det inte blir så att vissa är jätterika och vissa jättefattiga. Då får alla mer lika möjligheter. Om vissa hade varit jätterika och vissa fattiga så hade det varit dom rika som t.ex. fick alla jobb och dom fattiga hade varit arbetslösa. Dom hade inte kunnat försörja sina familjer och vissa hade blivit uteliggare.

Bedömningskommentar:

Svaret innehåller två anledningar till att betala skatt nämns service inom vården och skatt som en ekonomisk utjämnande faktor. Båda anledningarna förtydligas med hjälp av fakta eller exempel i och med lön till doktorer och skatten gör att inte lika många är jätterika/ fattiga. Anledningen om skola räknas inte eftersom det bara nämns och inte förklaras.

Komplexa samband

- Svaret innehåller **minst tre** relevanta anledningar till varför vi betalar skatt.
- **Minst två** av anledningarna förtydligas med fakta eller exempel.

Exempel på elevsvar som visar på komplexa samband

Vi betalar skatt för att vi ska få hjälp om man blir sjuk och behöver ligga inne på sjuk-hus. För att då behöver man inte betala någon avgift för sjukvården, men som i t.ex. USA där man betalar väldigt lite skatt behöver man betala, även andra länder där ,an inte betalar skatt måste man betala för b.la. sjukvård. Man betalar även för att inte ska behöva betala skolavgift eller för maten som finns i skolan istället dras det på skatten. Som det inte görs i andra länder. En del av skatten man betalar går även till barnbidraget som vissa kan behöva då de får dålig lön.

Bedömningskommentar:

Svaret innehåller tre anledningar till varför man betalar skatt tas upp. Service inom sjukvård, fri skolgång och bidrag. Sjukvården exemplifieras med bland annat jämförelse med USA, den fria skolgången tas upp där är skolmaten förtydligar vart en del av pengarna går och barnbidraget tydliggörs med att den med att den kan stötta ekonomiskt om man har dålig lön. Den sista förklaringen är inte helt korrekt men två förtydliganden räcker för att visa komplexa samband.

Uppgift 6 Olika skatter

Formulering av uppgiften och rätta svar

Skriv rätt bokstav framför rätt förklaring av de olika skatterna. Det finns en bokstav för mycket.

- A Arbetsgivaravgift
- B Arvsskatt
- C Inkomstskatt
- D Moms
- E Punktskatt

C Skatt som dras av lönen för de som arbetar.

D Skatt som är en del av priset på alla varor man kan köpa.

E Skatt på vissa varor som staten vill ska vara dyrare, till exempel tobak och alkohol.

A Skatt som företag betalar till staten för sina anställda.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven:

Eleven har **grundläggande/goda/mycket goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **i huvudsak/relativt väl/väl** fungerande sätt.

Progression i uppgiften

Uppgiften prövar elevens begreppsanvändning. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat om ekonomisk struktur och skatter.

Kommentar till uppgiften

Det läggs inte moms på exakt alla varor, men undantagen är så få att vi i frågan väljer att bortse från dem.

Antal rätt	Belägg för
3	i huvudsak fungerande begreppsanvändning
4	relativt väl fungerande begreppsanvändning

Uppgift 7a Löneskillnader

Formulering av uppgiften

a) Kändisskap kan vara en orsak till att man tjänar olika mycket. Beskriv andra orsaker (1-3 st.) till att de här personerna har den lönen som de har.

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven:

Eleven kan undersöka elevnära samhällsfrågor ur något perspektiv och beskriver då **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband med **enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl /välutvecklade och väl** underbyggda resonemang.

Bedömningsaspekter och progression

I vilken utsträckning eleven:

- beskriver relevanta orsaker till att de olika personerna tjänar så mycket som de gör
- förtydligar sina orsaker med fakta eller exempel

Enkla samband med enkla och till viss del underbyggda resonemang	Förhållandevis komplexa samband med utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang	Komplexa samband med välutvecklade och väl underbyggda resonemang
<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två relevanta orsaker till att personerna tjänar så mycket som de gör <p>eller</p> <ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en relevant orsak till att personerna tjänar så mycket som de gör • Svaret förtydligar minst en orsak med fakta eller exempel	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två relevanta orsaker till att personerna tjänar så mycket som de gör • Svaret förtydligar minst två orsaker med fakta eller exempel • Svaret berör minst två av personerna	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst tre relevanta orsaker till att personerna tjänar så mycket som de gör • Svaret förtydligar minst två orsaker med fakta eller exempel • Svaret berör samtliga personer

a) Exempel på orsaker som bedöms som relevanta

Tillgång, efterfrågan, konkurrens, kompetens, ansvar, förmåga att själv generera pengar kontra att lönen betalas med skattemedel

Vanliga orsaker till att svar inte bedöms visa enkla och till viss del underbyggda resonemang

Enbart kändisskap ger inga belägg, för att det ska betyda något måste man även beröra någon annan faktor i relation till kändisskapet. Att enbart skriva att personens arbete är viktigt räcker inte, även detta måste förtydligas

Enkla samband med enkla och till viss del underbyggda resonemang

- Svaret innehåller **minst två** relevanta orsaker till att personerna tjänar så mycket som de gör
- eller
- Svaret innehåller **minst en** relevant orsak till att personerna tjänar så mycket som de gör
  - Svaret förtydligar **minst en** orsak med fakta eller exempel

Exempel på elevsvar som visar på enkla samband med enkla och till viss del underbyggda resonemang på fråga a

Om Varför Zlatans lön är hög är för att i fotbollsvärlden så höjs det mycket med löner och övergångssummor. Varför Stefan tjänar fem gånger mer än Anders är för att Stefan är statsminister där han leder Sverige typ och har en hög roll. Anders har ett normalt jobb också där han får en normal lön.

Bedömningskommentar:

Eleven antyder att inom olika branscher råder mer eller mindre konkurrens, vilket påverkar lönen. För en duktig fotbollsspelare höjs lönen vid övergångar mellan klubbar, medan det för läraren som har ett vanligare jobb så blir det inte samma löneutveckling. I beskrivningen av Stefans lön lyfter eleven även fram ansvar som en faktor. Orsakerna förtydligas inte.

Förhållandevis komplexa samband med utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang

- Svaret innehåller **minst två** relevanta orsaker till att personerna tjänar så mycket som de gör
- Svaret förtydligar **minst två** orsaker med fakta eller exempel
- Svaret berör **minst två** av personerna

Exempel på elevsvar som visar förhållandevis komplexa samband med utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang

Zlatan får mycket i lön för att han är en bra fotbollsspelare och blir köpt av olika lag som betalar mycket till honom. Stefan får ganska mycket i lön pga att han är en viktig person i Sverige. Utan honom så skulle Sverige inte kunna ta några beslut. Anders är också en viktig del i Sverige. Utan honom så skulle barn inte lära sig saker. Hans lön är inte så hög för man måste lägga hög skatt på sjukvård, polis och brandmän. Det kommer inte in lika mycket skatt till skolan.

Bedömningskommentar:

Svaret berör orsakerna kompetens och ansvar, Zlatan får mycket i lön därför att han är en bra och eftertraktad fotbollsspelare och Stefan har hög lön därför att han har mycket ansvar. Sambanden mellan ansvar och lön förtydligas i beskrivningen av Stefans jobb samt i beskrivningen att även Anders har ett ansvarsfullt arbete men att han inte kan vara lika välbetald då hans lön bekostas av skattepengar som även ska finansiera mycket annat i samhället. Samtliga personer berörs i svaret.

Komplexa samband med väl utvecklade och väl underbyggda resonemang

- Svaret innehåller **minst tre** relevanta orsaker till att personerna tjänar så mycket som de gör
- Svaret innehåller **minst två** förtydliganden i form av fakta eller exempel
- Svaret berör samtliga personer

Exempel på elevsvar som visar komplexa samband med välutvecklade och väl underbyggda resonemang

Zlatans lön: Tror han får så mycket för han är känd över hela världen om man är en bra fotbollsspelare och är en känd fotbollsspelare så tjänar man mycket. Eftersom laget han spelar i vill ju ha kvar honom, därför ger dom så mycket pengar. Stefan: Stefan tjänar så mycket för hans yrke är statsminister han är också lite känd men inte i hela världen utan i Sverige. Han vill nog inte ha ett så stort ansvar och tjäna lite. Lärare: Är också ett ansvar men det finns många lärare i Sverige och om alla sveriges lärare skulle tjäna 160 000 kr skulle t.ex. Sverige inte ha råd med annat. För statsministern är ju bara 1 därför tjänar han så mycket.

Bedömningskommentar:

Svaret berör Zlatan med kompetens inom sitt yrke, Stefan med ansvar och läraren med utbud och efterfrågan, det finns många lärare i Sverige. Två av orsakerna förtydligas. Zlatan får hög lön därför att han är bra och viktig för laget, vilket får dem att betala bra för att behålla honom. Skillnaderna i lön mellan Stefan och Anders förtydligas: ”om alla sveriges lärare skulle tjäna 160 000 kr skulle t.ex. Sverige inte ha råd med annat. För statsministern är ju bara 1.” Samtliga personer berörs.

Uppgift 7b Löneskillnader

Formulering av uppgiften

b) I Sverige finns det många olika yrken och det kan skilja mycket mellan vad människor tjänar inom och mellan dessa olika yrken. Vilka andra orsaker, utöver de som du beskrev i förra frågan, kan det finnas till att människor får olika mycket i lön?

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven:

Eleven har **grundläggande/goda/mycket goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **i huvudsak/relativt väl/väl** fungerande sätt.

Bedömningsaspekter och progression

I vilken utsträckning eleven:

- beskriver relevanta orsaker till att människor får olika mycket i lön
- förtydligar sina orsaker med fakta eller exempel

Enkla samband	Förhållandevis komplexa samband	Komplexa samband
<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst en relevanta orsaker till att människor får olika mycket i lön • Svaret förtydligar minst en orsak med fakta eller exempel <p>eller</p> <ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två relevanta orsaker till att människor får olika mycket i lön	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst två relevanta orsaker till att människor får olika mycket i lön • Svaret förtydligar minst en orsak med fakta eller exempel	<ul style="list-style-type: none"> • Svaret innehåller minst tre relevanta orsaker till att människor får olika mycket i lön • Svaret förtydligar minst två orsaker med fakta eller exempel

Exempel på orsaker som bedöms som relevanta

- Utbildningens längd
- Tid i yrket
- Ansvar
- Kompetens i yrket
- Efterfrågan på arbetskraft
- Flit/effektivitet
- Svårighetsnivå
- OB-tillägg
- Kön
- Deltid/heltid
- Hur farligt yrket är

Vanliga orsaker till att svar inte bedöms visa enkla samband

Svaret anger endast att ett visst arbete är viktigt eller värderas högt men utan att specifikt skriva vad det är inom yrket som är viktigt eller värderas högt. Ex. "Läkaren har hög lön för att det yrket är viktigt" bedöms inte som en relevant orsak medan följande orsak bedöms som relevant "Läkaren har hög lön för att det yrket är viktigt eftersom läkare har stort ansvar och räddar liv".

Enkla samband

- Svaret innehåller **minst en** relevant orsak till att människor får olika mycket i lön
- Svaret förtydligar **minst en** orsak med fakta eller exempel

eller

- Svaret innehåller **minst två** relevanta orsaker till att människor får olika mycket i lön

Exempel 1 på elevsvar som visar på enkla samband

Jag tror att man får mer lön som läkare för att det är svårare och komma in på den linjen. Men där emot en sotare känner nog inte så mycket eftersom man inte behöver ha så lång utbildning.

Bedömningskommentar:

Eleven nämner en orsak, att utbildningen spelar roll. Orsaken förtydligas genom att förklara att läkare tjänar mer än sotaren dels för att utbildningen är svår att komma in på och att den är lång. Svaret motsvarar därför det första alternativet för att nå nivån för enkla samband.

Exempel 2 på elevsvar som visar på enkla samband

Desto längre utbildning man har får man mer lön. och ju mer ansvar desto mer lön.

Bedömningskommentar:

Eleven nämner två orsaker, att utbildningens längd spelar roll och att ju mer ansvar yrket innebär desto mer lön. Orsakerna förtydligas inte. Svaret motsvarar därför det andra alternativet för att nå nivån för enkla samband.

Förhållandevis komplexa samband

- Svaret innehåller **minst två** relevanta orsaker till att människor får olika mycket i lön
- Svaret förtydligar **minst en** orsak med fakta eller exempel

Exempel på elevsvar som visar på förhållandevis komplexa samband

En av anledningarna till varför dom tjänar olika mycket är nog för att t.ex. poliser och läkare är viktigare än sotare och då tjänar nog poliser och läkare mer. Jag tror också att det beror för vilka tider man jobbar. för att poliser kan jobba ganska jobbiga tider t.ex. på nätterna medans sotare bara jobbar på dagarna. Och eftersom poliserna får tider som inte så många vil ha så får dom mera lön. Det är också längre och svårare utbildning till att bli t.ex. läkare än att bli sotare.

Bedömningskommentar:

Svaret anger att yrket är viktigt som en orsak till löneskillnader vilket inte ses som en relevant orsak i relation till denna uppgift. Däremot anger eleven två relevanta orsaker när det beskrivs att obekvämt arbetstid kan vara en grund för löneskillnader. Eleven anger också att utbildning kan påverka lönen. Orsaken om obekvämt arbetstid förtydligas med polisens nattarbete i relation till sotarens dagtid.

Komplexa samband

- Svaret innehåller **minst tre** relevanta orsaker till att människor får olika mycket i lön
- Svaret förtydligar **minst två** orsaker med fakta eller exempel

Exempel på elevsvar som visar på komplexa samband

Bland annat så kan man få högre lön om man t.ex är doktor för man har mycket ansvar över patientens liv osv. Sen som doktor så lär man gå i en utbildning som är i flera år. om man är tjej kan man få mindre lön än en kille som kan lika mycket på grund av en dålig jämställdhet.

Bedömningskommentar:

Svaret innehåller tre orsaker, man har mycket ansvar, utbildningens längd och könsskillnader. Orsaken om ansvar förtydligas med läkarens ansvar över patienternas liv och könsskillnader förtydligas med dålig jämställdhet.

Uppgift 8 Vem ansvarar för vad

Formulering av uppgiften och rätta svar

Kommun, landsting och stat har olika ansvarsområden och står för kostnaderna för olika saker i samhället. Markera med **ett** kryss på varje rad vem som står för kostnaderna för de olika sakerna.

	Kommunen	Landstinget	Staten
skola (ej friskola)	☒	☐	☐
sjukhus	☐	☒	☐
polisen	☐	☐	☒
simhallar	☒	☐	☐
sophämtning	☒	☐	☐
barnbidrag	☐	☐	☒
försvaret	☐	☐	☒
domstolar	☐	☐	☒
järnvägar	☐	☐	☒

Bedömningen utgår från följande del av kunskapskraven:

Eleven har **grundläggande/goda/mycket goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **enkla/förhållandevis komplexa/komplexa** samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **i huvudsak/relativt väl/väl** fungerande sätt.

Progression i uppgiften

Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat om ekonomisk struktur och skatter vilket här innebär att sambanden blir mer komplexa. Antalet korrekta svar visar också på en mer fungerande begreppsanvändning.

Antal rätt	Visar på
5-6	enkla samband och i huvudsak fungerande begreppsanvändning
7-8	förhållandevis komplexa samband och relativt väl fungerande begreppsanvändning
9	komplexa samband och väl fungerande begreppsanvändning

---

3. Hur kan resultatet tolkas och återkopplas till eleverna?

Elevens resultat kan med fördel sammanställas i det medföljande formuläret för sammanställning av elevresultat. När detta är gjort kan man som lärare se mönster i elevens svar i förhållande till olika delar av kunskapskraven och olika innehåll.

Följande frågor kan användas för att tolka resultaten både på elev- och gruppnivå:

- Är det någon del av kunskapskraven där resultatet utmärker sig åt något håll?
- Hur väl stämmer resultaten på uppgifterna i bedömningsstödet överens med elevernas övriga prestationer?
- Vilka mönster kan ses i elevernas svar och prestationer på uppgifterna, t.ex. i relation till uppgifternas innehåll, format eller koppling till kunskapskraven?

Bedömningsstödet *Ekonomi* prövar de markerade delarna av kunskapskraven

Förmåga	Uppgifter	Kunskapskrav
Analysera samhällsstrukturer med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp och modeller.	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 b), 8	Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett i huvudsak/relativt väl /väl fungerande sätt.
Reflektera över hur individer och samhällen formas, förändras och samverkar		Eleven kan utifrån något givet exempel föra enkla/utvecklade/välutvecklade och nyanserade resonemang dels om hur individer och grupper kan påverka beslut på olika nivåer, dels om förhållanden som begränsar människors möjligheter att påverka.
Analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv	7 a)	Eleven kan undersöka elevnära samhällsfrågor ur något perspektiv, och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband med enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i elevnära samhällsfrågor med enkla/utvecklade/välutvecklade resonemang och till viss del/relativt väl/väl underbyggda argument.
Reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser.		Eleven redogör för innebörden av de mänskliga rättigheterna och barnets rättigheter och ger exempel på vad rättigheterna kan betyda för barn i olika delar av världen.
Reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser.		Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det genom att föra enkla/utvecklade/välutvecklade och nyanserade resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut tas i elevnära sammanhang.
söka information om samhället från medier, internet och andra källor och värdera deras relevans och trovärdighet		Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt och för enkla/utvecklade/välutvecklade resonemang om informationens och källornas användbarhet.

Formulär för sammanställning av elevresultat

Elevens namn: _____ Datum: _____ Årskurs: _____

Förmåga	Uppgifter	Del av kunskapskrav
Analysera samhällsstrukturer med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp och modeller.	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 b), 8	Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett i huvudsak/relativt väl /väl fungerande sätt.
Analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv	7 a)	Eleven kan undersöka elevnära samhällsfrågor ur något perspektiv, och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband med enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i elevnära samhällsfrågor med enkla/utvecklade/välutvecklade resonemang och till viss del/relativt väl/väl underbyggda argument.

Uppgift	Enkla samband	Förhållandevis komplexa samband	Komplexa samband
1. Ekonomiska ord	☐	☐	☐
2. Utgifter och inkomster	☐	☐	
3. Att köpa dyra saker	☐	☐	☐
4. Det ekonomiska kretsloppet	☐	☐	☐
5. Varför betalar vi skatt?	☐	☐	☐
6. Olika skatter	☐	☐	
7 b) Löneskillnader	☐	☐	☐
8. Vem ansvarar för vad?	☐	☐	☐

Uppgift	Enkla samband och till viss del underbyggda resonemang	Förhållandevis komplexa samband och relativt väl underbyggda resonemang	Komplexa samband och väl underbyggda resonemang
7 a) Löneskillnader	☐	☐	☐

Formulär för sammanställning på gruppnivå

Grupp/klass: _____ Datum: _____ Årskurs: _____

Markera antal elever som uppnått de olika nivåerna.

Uppgift	Visar ej enkla samband	Enkla samband	Förhållandevis komplexa samband	Komplexa samband
1. Ekonomiska ord				
2. Utgifter och inkomster				
3. Att köpa dyra saker				
4. Det ekonomiska kretsloppet				
5. Varför betalar vi skatt?				
6. Olika skatter				
7 b) Löneskillnader				
8. Vem ansvarar för vad?				

Uppgift	Visar ej enkla samband	Enkla samband och till viss del underbyggda resonemang	Förhållandevis komplexa samband och relativt väl underbyggda resonemang	Komplexa samband och väl underbyggda resonemang
7 a) Löneskillnader				